Stichting Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg
Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering

Bezoekadres Spoordreef 10
1315 GN ALMERE
Afdeling Raad van Bestuur

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Geachte heer, mevrouw,

Deltaplan Wonen óók voor dak- en thuislozen

De corona-pandemie heeft de uiterst kwetsbare positie van dak- en thuisloze mensen opnieuw blootgelegd. Door tijdelijk extra noodopvang kon de groeiende groep dak- en thuislozen tijdens de lock down worden opgevangen. In de huidige woningcrisis (een acuut tekort van 330.000 woningen) dreigen dak- en thuislozen aan het kortste eind te trekken. Terwijl het hebben van een woonplek een primaire levensbehoefte en basis mensenrecht is. In de woonagenda van het nieuwe kabinet is een Deltaplan Wonen specifiek gericht op dak- en thuislozen nodig om de verstopping in de opvang op te lossen en de groeiende groep daklozen -ook na de coronapandemie- onderdak te bieden.

Dakloosheid is een huisvestingsprobleem – huisvesting is een basis mensenrecht

In Europa vindt een paradigmaverschuiving plaats in de aanpak van dakloosheid, door dakloosheid primair als huisvestingsprobleem te zien en aan te pakken vanuit het uitgangspunt dat huisvesting een basis mensenrecht is[1]. Voorbeeld is Finland waar de nationale overheid, op grond van deze uitgangspunten, met het Housing First programma het aantal daklozen fors heeft weten te verminderen.

Ook in Nederland doet de overheid veel in de aanpak van dakloosheid en is een beweging gaande van opvang naar wonen. De effecten hiervan zijn te verwachten op de (middel) lange(re) termijn. Het enorme tekort aan goedkope woonplekken om de verstopping in de opvang op te lossen en de groeiende groep daklozen te huisvesten wordt hiermee de komende jaren niet opgelost, terwijl er dringend oplossingen nodig zijn voor de korte termijn, voor de komende kabinetsperiode[2].

---

[1] 24 november 2020 EU resolution to end homelessness in the EU by 2030. Het recht op huisvesting is verankerd in artikel 22 van de Nederlandse grondwet en in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UDHR) en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (ICESCR). Voldoende woongelegenheid wordt gezien als een primaire levensbehoefte van de mens en is uitgewerkt in de Woningwet en de Huisvestingswet. Artikel 11 van het ICESCR stelt dat iedereen recht heeft op 'een toereikende levensstandaard met inbegrip van voldoende voedsel, kleding en huisvesting."

[2] Het woningtekort wordt in de komende kabinetsperiode niet opgelost. Tot die conclusie komt het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) na bestudering van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen.

Het Leger des Heils vraagt het nieuwe kabinet om binnen de nationale woonagenda, een Deltaplan Wonen voor daklozen op te nemen, voor het sneller realiseren van 10.000 extra (tijdelijke) woonplekken voor dak- en thuislozen. Dit is urgent en noodzakelijk omdat het voor daklozen letterlijk om hun bestaanszekerheid gaat én om maatwerk te kunnen leveren in woonvormen (zoals tiny houses, sub-standard woningen) die voor de doelgroep dak- en thuislozen passend en betaalbaar zijn en in de woonagenda voor de overall aanpak van de woningnood in Nederland geen c.q. te weinig gerichte aandacht krijgen.

Het Leger des Heils ziet als cruciale elementen in het Deltaplan Wonen voor daklozen:

- Realisatie 10.000 extra (tijdelijke) sub-standard woningen (w.o. zgn. containerwoningen)
    - Braakliggende terreinen hiervoor beschikbaar te stellen
    - Leegstaande gebouwen ombouwen tot kleinschalige zelfstandige woonunits (25-30m^2).
    - Woning delen beter mogelijk te maken voor doelgroep dak- en thuislozen (buitenspel zetten van kostendelersnorm voor deze doelgroep, huurtoeslag ook bij woningdelen).
- Huisvestingsplicht voor gemeenten en corporaties voor de groep dak- en thuislozen (huisvesting is een basis mensenrecht). In het bijzonder: huisvesting voor groep kortgestraften die na detentie op straat belanden.
- Voldoende middelen voor begeleiding en schuldhulpverlening om terugval en overlast te voorkomen.
- Voor groep risico/zwerfjongeren: goedkope woonplekken verbinden aan (intensieve) begeleiding (verlengde jeugdzorg over grens 18-/18+ heen en met naadloze overgang Jeugdwet/WMO).

De huidige knelpunten en oplossingsrichtingen die het Leger des Heils ziet op het gebied van wonen/zorg/begeleiding aan groepen kwetsbare mensen in onze samenleving, worden hieronder nader toegelicht.

Een huisvestingsplicht voor gemeenten en corporaties
In de eerste plaats is het van belang om te voorkomen dat iemand dakloos wordt. Niet alleen kost iedere uithuiszetting de samenleving veel geld, maar ook het verblijf in de opvang kost €40.000 - €60.000 per jaar. En diegene die uitgezet is, heeft vervolgens weer een nieuwe woonplek nodig. Een huisvestingsplicht voor gemeenten en corporaties zorgt ervoor dat er bij een huisuitzetting (na een evt. tijdelijk verblijf in de crisisopvang) een alternatieve woonplek moet worden geboden.

Vanuit het uitgangspunt dat huisvesting een basis mensenrecht is, pleit het Leger des Heils, waar het gaat om het huisvesten van dak- en thuislozen, voor de invoering van een huisvestingsplicht voor gemeenten en corporaties (analoog aan de zorgplicht van zorginstellingen) om daarmee de prestatieafspraken tussen gemeenten en corporaties over de huisvesting van deze groepen te versterken en te concretiseren.

Goedkoop is duurkoop – belang van goede ondersteuning en begeleiding
Naast goedkope en passende woonplekken is voor de doelgroep dak- en thuislozen vaak intensieve en langdurige ondersteuning en begeleiding nodig om terugval en overlast in de wijk te voorkomen. In de afgelopen jaren is juist deze begeleiding onder druk komen te staan.

Waar corporaties aangeven dat zij wel huizen willen en ook kunnen leveren aan mensen uit de opvang zijn zij hier veelal terughoudend in, omdat de benodigde begeleiding en ondersteuning onvoldoende kan worden gewaarborgd. Het Leger des Heils herkent dit. In de afgelopen jaren zijn de indicaties in duur, aantal uren per week en tarief 40-50% gedaald. Hierdoor krijgen mensen niet de zorg en ondersteuning die zij nodig hebben. Uiteindelijk is goedkoop duurkoop. Pappen en nathouden zorgt voor meer problemen en hoge maatschappelijke kosten op langere termijn. Nog afgezien van de ellende van duizenden mensen die versterkt wordt in plaats van opgelost.

Het Leger des Heils pleit voor meer handelingsruimte (in trajectduur, ureninzet en tarieven) om de ondersteuning en begeleiding te kunnen bieden die nodig is om ex-daklozen (na uitstroom uit de opvang) in staat te stellen hun leven zo zelfstandig mogelijk vorm te geven.

Verlengde (jeugd)zorg voor dak- en thuisloze jongeren

70-80% van de dak- en thuisloze jongeren in Nederland heeft een verleden in de jeugdzorg. Het Leger des Heils gelooft, dat enkel het bereiken van de leeftijd van 18 jaar voor verreweg de meesten van de jeugdigen die gebruik maken van (24-uurs) jeugdzorg, niet voldoende is om zelfstandig een volwassen leven te kunnen leiden. Bij de één zal dat op 18-jarige leeftijd (met lichte ondersteuning) prima gaan, anderen hebben tot hun 24e stevige begeleiding nodig. Veel gemeenten maken (veelal vanuit financiële redenen) de keuze om verlengde jeugdzorg nauwelijks in te zetten. Een naadloze aansluiting tussen (verlengde) Jeugdzorg/WMO ontbreekt om de begeleiding voort te kunnen zetten.

Het Leger des Heils ziet graag dat gemeenten worden verplicht om jongeren met hoger risicoprofiel langer 'vast te houden' en perspectief te bieden op een woonplek en een inkomen totdat zij redelijkerwijs in staat zijn om het zelf te organiseren.

Dakloosheid onder kortgestraften na detentie

Nog steeds komt één op de drie kortgestraften uit detentie zonder dat zij een woonplek hebben. Zij zijn ongeveer drie, vier maanden gedetineerd. Dit is lang genoeg om je woning en je werk kwijt te raken. Terugval in het 'foute' gedrag ligt meer voor de hand in deze situatie, dan wanneer huis en werk nog voorhanden zijn. Opvang en inspanningen voor re-integratie vanuit een startpunt met een blauwe zak aan de poort van de gevangenis zonder perspectief kost de samenleving onevenredig veel. Ook hier geldt in onze optiek, evenals in dit geval ook bij langere straffen, dat iemand niet (op voorwaarden) vrij zou moeten komen als er geen goede vervolgplek bekend is.

Het Leger des Heils pleit voor doorbetaling van de huur tijdens een korte detentieperiode, evenals de mogelijkheid om de straf op een andere manier te ondergaan om dakloosheid als gevolg van (kortdurende) detentie te voorkomen.

Te weinig inkomen en schulden

Het Leger des Heils constateert dat veel (dreigend) dak- en thuislozen te weinig inkomen hebben om te kunnen participeren in de samenleving. Zelfs vaak ook te weinig om (de borg voor) een woonplek te kunnen betalen. Dit laatste geldt zeker ook voor jongeren, waarbij de ouders al voor hun 23^{e} de handen van hen aftrekken en/of niet kunnen of willen bijdragen in hun levensonderhoud.

De schuldhulpverlening is in Nederland te versnipperd, afhankelijk van de gemeente en veelal met een te hoge toegangsdrempel, in het bijzonder voor de groep (dreigend) dak- en thuislozen.

Schulden leiden tot huisuitzettingen zeker als tijdige en adequate schuldhulpverlening niet bereikbaar is. Uitstroom naar een moeizaam verkregen woonplek wordt tenietgedaan als schulden niet duurzaam worden opgelost.
Het Leger des Heils pleit voor koppeling van schuldhulpverleningstraject en begeleiding aan uitstroom van dak- en thuislozen naar een woning. Verder stelt het Leger des Heils voor om de bijstandsnorm voor jongeren gelijk te stellen met die van volwassenen en de huurtoeslaggrens te verlagen naar 18 jaar.

Investeren in vernieuwing van de opvang
Als iemand toch dakloos wordt (vanwege een andere reden), dan is het zorg om deze persoon (of het gezin) zo snel mogelijk van een woonplek te voorzien. Dit kan in de vorm van 'opvang' in een huis (met anderen) in de eigen gemeente. Als het niet anders kan en meer grootschalige (crisis)opvang nodig blijkt, dan duurt deze maximaal drie maanden. Men heeft een één- of tweepersoonskamer en de begeleiding is gericht op het individuele traject en doorstroom naar zelfstandig of beschermd wonen.

Dit vergt om investeringen in de afbouw van de maatschappelijke opvang in de huidige vorm in kwantiteit, een kwaliteitsslag voor dat deel wat overblijft, en opbouw in woonvarianten met ambulante begeleiding.

Administratieve lastendruk
Het Leger des Heils ziet veel zorggeld 'verdampen' in administratieve processen voor aanbestedingen en verantwoordingstructeren. Iedere gemeente stelt eigen eisen, waardoor in plaats van zorgverleners financiële medewerkers aangesteld moeten worden. De mensen om wie het gaat worden daar niet beter van. De (Europese) aanbestedingen, als het gaat om de zorg/begeleiding van de meest kwetsbaren, is contraproductief, leidt tot verkeerde prikkels, en gaat voorbij aan waar maatwerk en professionele handelingsruimte nodig is.

Het Leger des Heils pleit om Europese aanbestedingsregels los te laten voor inkoop van opvang/zorg/begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen waaronder dak- en thuislozen, en om te zetten naar subsidievormen die meer ruimte voor professioneel maatwerk bieden.

Intermediaire verhuur kost veel zorggeld. Het Leger des Heils heeft 2.200 woningen (verhuurbare eenheden) op naam staan, met een jaarlijkse kostenpost van bijna €2 miljoen aan huurderving en overige kosten. Voor de totale sector ligt dit bedrag vele malen hoger. Het gaat hierbij om huur/zorgovereenkomsten voor cliënten aan wie de corporaties niet (meer) willen verhuren.

Het Leger des Heils pleit voor driepartijen-overeenkomsten tussen de gemeente (begeleiding), de corporatie (de verhuurder) en de cliënt (bewoner), waarbij de gemeente een zorgaanbieder contracteert voor de benodigde begeleiding. Er zijn al enkele gemeenten die op deze manier werken.

Tenslotte. Het Leger des Heils gelooft in een samenleving, waarin iedereen ertoe doet, mee kan en mag doen en waar men omziet naar elkaar. De kwaliteit van onze samenleving kan worden afgemeten aan hoe we omzien naar de meest kwetsbaren in ons land.

Ik wens u veel wijsheid toe bij de formatie van een nieuwe regering, in de hoop en verwachting dat het nieuwe regeerakkoord in het bijzonder ook perspectief voor de meest kwetsbaren biedt. Vanzelfsprekend kunt u daarbij op de inzet van het Leger des Heils blijven rekenen!

Met vriendelijke groet,

kapitein Harm Slomp RA
voorzitter Raad van Bestuur

Het Leger des Heils is betrokken bij de groep heel kwetsbare mensen. Ruim 40-duizend mensen met twee handen vol problemen, doen jaarlijks een beroep op onze zorg, ondersteuning en toezicht. De meest voorkomende problemen zijn: schulden, verslaving, dakloosheid, verloedering, psychiatrische problemen. Een grote groep heeft een verstandelijke beperking. Door hun situatie en gedrag komen zij vaak in aanraking met politie en justitie.